

ITÄ-SUOMEN SYYTTÄJÄNVIRASTO
Mikkelin päätoimipaikka

28.08.2009

Dnro 10/41/09

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntönnä 27.5.2009, OM 15/021/2006, OM 044:00/2006

ESITUTKINTA-, PAKKOKEINO- JA POLIISILAIN KOKONAISUUDISTUS

Taustaksi

Toimikunnan mietintö (Komiteamietintö 2009:2), joka saapui lausunnolle vasta 4.6.2009 eli juuri kesälomakauden kynnyksellä, on hyvin laaja ja monisyinen kokonaisuus. Tämä käy mainiosti ilmi myös mietinnön loppuun liitetystä lainsäädäntöjohtaja *Kimmo Hakosen* lausuman alkuosasta (2. ja 3. kappale). Nyt käytettävissä ollut aika on mahdollistanut huomion kiinnittämisen lähinnä vain syyttäjän työn kannalta keskeisimpiin yksityiskohtiin ja ehdotuksiin.

Yleisluonteisena kokonaisarviona voidaan todeta, että ehdotettu sääntely toteutuessaan täsmentäisi ja täydentäisi lakiperustaa ao. viranomaisten toiminnalle ja suojaisi samalla perus- ja ihmisoikeuksia.

Itä-Suomen syyttäjänvirasto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota alla lähemmin yksilöityihin kohtiin ja kritiikkiin toimikunnan työssä ja säädösehdoituksissa.

Esitutkintalaki

1:2

Säännösehdoituksen 1 momentin **1) -kohdassa** olisi ilmaisua ”syytteestä päättämistä” muutettava termiksi ”syyteuharkintaa”. Se ottaisi

paremmin huomioon sen ao. säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissakin nyt sivuutetun realiteetin, että huomattava osa esitutkintasuoritteesta päättyy syyttämättä jättämiseen, mistä puolestaan suuri osa on seuraamusluonteista toimenpiteistä luopumista. Esimerkiksi nk. kohtuusperusteen soveltaminen syyteharkinnassa ei ole käytännössä mahdollista, ellei jo esitutkinnassa ole selvitetty siihen vaikuttavia, rikostunnusmerkistön ulkopuolisia seikkoja. Nämä seikat eivät muuten oikein luontevasti näyttäisi sisältyvän po. kohdassa lueteltuihin seikkoihin ja sen tarkoittamiin seuraamuksiin.

Samalla po. säännös – siltä osin kirjoitettavin yksityiskohtaisin perusteluin täydennettynä – olisi aiheellinen ja tasapainottava signaali käytännössä vielä usein varsin syyte- ja tuomiohakuisen esitutkinnan suuntaan.

Saman pykälän ja momentin **2) -kohtaa** olisi syytä täydentää sen loppuun kirjoitettavalla lisäyksellä: ”*ja rikoksesta epäillyn kanta vaatimuksiin; ja*”. Tällainen kontradiktorinen menettely helpottaisi huomattavasti myös syyttäjän harkintaa esitetyn ja ajettavaksi pyydetyn vaatimuksen ajettavaksi ottamisesta, koska se erottelisi riitaiset vaatimukset riidattomista. Syyttäjän ajaman vaatimuksen tulee käytännössä olla jokseenkin riidaton.

Erottelu olisi viime kädessä myös asianomistajan edun mukainen, kun riidattomat vaatimukset eivät perusteettomiksi tai riidattomiksi luultuina jäisi ajamatta ja kun asianomistajalle syyttäjän kieltäytyessäkin joka tapauksessa kävisi esitutkintapöytäkirjasta ilmi, miten epäilty on po. vaatimukseen suhtautunut. Se helpottaisi hänen omaa työtään vaatimuksensa mahdollisessa myöhemmässä ajamisessa.

Ks. tästä vielä jäljempänä **10:1:n** osalta lausuttua.

Saman pykälän **toisen momentin** toiseen lauseeseen tulisi lisätä ”*ja että samaa vastaajaa tai samoja rikoksia koskevat syytteet voitaisiin käsitellä yhdessä*”. Yhtenäisrangaistusjärjestelmämme toimivuudessa on edelleen huomattavia juttulogistisia ongelmia, kun esitutkinta eri poliisilaitosten välillä ja saman poliisilaitoksen sisälläkin on puutteellisesti koordinoitua, ja saman vastaajan juttuja lähtee yksittäin ja eri aikoina eri syyttäjänvirastoihin. Vasta syyttäjänvirastoissa näin saapuvan materiaalin kokoaminen suuremmiksi pääkäsitteilykokonaisuuksiksi on monin tavoin ongelmallista. Säännöksen tuella voitaisiin pyrkiä järkevöittämään esitutkinnan koordinoitua tältä osin, kun poliisin tietojärjestelmätkin jo antavat sitä varten riittävät juttulogistiset pohjatiedot.

5 luvusta yleisesti

Luvusta ja sen esitöistä (erityisesti s. 54-55) ilmenevä, yhteistyölle rakentuva linjavalinta on nykyoloissa oikea.

Esitutkintayhteistyö on viime vuosien lisääntymisestään ja sisällöllisestä edistyksestään huolimatta suurelta osin vielä muotoutumis- tai

kehitysvaiheessaan. Sen rakenteisiin ovat samanaikaisesti vaikuttaneet syyttäjälaitoksen ja poliisin paikallistasolla tapahtuneet merkitävät organisaatiomuutokset, joiden toimeenpanon vaikutus näkyy ja tuntuu käytännössä edelleen.

Tämän muutosprosessin keskeneräisyydestä huolimatta voidaan kuitenkin yhtyä toimikunnan arvioon siitä, että yhteistyöstä säättämisen – vaikka yleisluonteisestikin – laissa edistäisi sen myös sen sisällön ja käytänteiden kehittymistä.

Syyttäjän tutkinnanjohtajuutta vastaan puhuvana, painavana käytännön argumenttina olisi ollut syytä tuoda esille myös ne ongelmat, jotka – erinäisiä muita lakeja samalla muuttamatta – aiheutuisivat siitä, että (syyttäjä)tutkinnanjohtaja kuuluisi oikeusministeriön ja tutkijat sisäasiainministeriön hallinnonalaan, ja kumpikin samalla oman hallinnonalansa tulohajauksen piiriin. Syyttäjän tutkinnanjohtajuus jäisi kovin muodollis-prosessuaaliseksi ja vaille operatiivisia toteutumisen takeita, jos/kun hänellä ei kuitenkaan olisi henkilöstöhallinnollista käskyvaltaa esitutkintaviranomaisen sisällä esim. haluamiensa priorisointien tueksi. Tämä sama puutehan tuntuu jo nykyisten poliisirikosten käsittelyn pitkittymisenä.

Luvun *pykäläjärjestyksestä* tulisi toimivampi ja loogisempi, jos siinä ensin yleisesti säädettäisiin yhteistyövelvollisuudesta (nyk. 5:3) ja vasta sen jälkeen ilmoituksesta syyttäjälle (nyk. 5:1), joka sekin tosiasiallisesti on ”vain” yksi yhteistyön muoto tai osa, ja lopuksi syyttäjän toimivaltuuksista (nyk. 5:3). Tämä pykäläjärjestys myös toteuttaisi yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 328, 2. kappale) mainittua ideaa (nyk.) 5:3:sta tulkintaa ohjaavana periaatenormina.

5:1

Säännöksen esitöitä (s. 325, 3. ja 4. kappale) ja edellä muotoutumisvaiheesta kerrottua täydentäen on syytä todeta, että ilmoitusvelvollisuutta koskevista yksityiskohtaisista ohjeista huolimatta se toimii käytännössä vielä hyvinkin vaihtelevalla tavalla. Vaikka ilmoitusvelvollisuudesta säättäminen laissa vähentäneekin tätä variointia, yltiöpäiseen normioptimismiin ei tässä ole aihetta. Laki tarvitsee toteutumisensa tueksi myös koulutusta ja pitkäjänteistä työnjohdollista tukea.

5:2

Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujenkaan (s. 327) valossa se ei menettäisi tosiasiallisesti ainakaan mitään olennaista sisällöstään, vaikka sen **toinen momentti poistettaisiin**, ja perusteluja tältä osin tarvittaessa vielä täydennettäisiin. Nykyisen toisen momentin mukaiset esitutkintatoimenpiteet ovat ihan samanlaisia esitutkintatoimenpiteitä kuin ensimmäisessä momentissakin mainitut.

Edellä oleva on lausuttu *olettaen*, että ”esitutkintatoimenpiteillä” tässä yhteydessä – siis esitutkintalaissa – tarkoitetaan kuulusteluja ja

muita esitutkintalain mukaisia toimenpiteitä. Ehdotus ei näyttäisi sisältävän mitään määritelmäsäännöstä po. asiasta. Sen *lisäämisen tarve* on jatkokäsittelyssä syytä selvittää.

Jos "esitutkintoimenpiteillä" on tässä ajateltu tarkoittavan myös pakkokeinojen käyttämistä, vastaavan pykälän ottamisen tarve pakkokeinolakiin on jatkovalmistelussa myös syytä selvittää.

5:3

Säännöksen **ensimmäisen momentin** ensimmäisestä virkkeestä tulisi *poistaa* rajoite "*tarvittaessa*" ja täydentää sen perusteluja siten, että haluttu tarveharkinta sisällytettäisiin esim. "esitutkintoimenpiteisiin liittyvien seikkojen" perusteluihin. Ehdotetussa muodossaan säännöksen soveltaminen tulisi hyvin kirjavaksi tai jopa vesittyisi, kun po. ilmoituksia ei pidettäisi tarpeellisina.

Säännösehdotuksen **kolmas momentti** voitaisiin *poistaa* kokonaan. Yksittäisen jutun yhteistyön tasolla siinä säädettäisiin itsestään selvästä työskentelytavasta ja yleisemmällä tasollakin asiasta, joka syyttäjäorganisaation ja esitutkintaviranomaisen eri esimiesportaissa joka tapauksessa on tai ainakin pitäisi olla osa toiminnan kehittämisen ja johtamisen arkityötä.

10:1

Säännösehdotuksen 1. lauseen loppulausunnon kohdeluettelon loppuun on syytä lisätä – siltä osin kirjoitettavin yksityiskohtaisin perusteluin täydennettynä – myös "*tai asianomistajan yksityisoikeudellisesta vaatimuksesta*". Se helpottaisi syyttäjän toimenpideharkintaa (ROL 3:9) ja palvelisi pääkäsittelyn valmistelun ideaa.

Pakkokeinolaki

6:10

Virasto yhtyy AA Markku Fredmanin ja AA Tuija Turpeisen eriävässä mielipiteessään (s. 17-21) perustelemaan kantaan siitä, että vakuus-takavarikossa oleva omaisuus pitäisi asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen hyväksi suojata eräiden julkisten maksujen ulosotolta, ja sitä koskevan **kolmannen momentin lisäämiseen**. Tämä lisäys tausta-ajatuksineen toteuttaisi tässä perusoikeuksia paremmin kuin toimikunnan enemmistön kanta.

10:54

Virasto yhtyy KiS Tea Kangasniemen, hallitusneuvos Tomi Vuoren ja poliisiylitarkastaja Robin Lardotin eriävissä mielipiteessään (viimeksi mainitut s. 10-11) tarkemmin perustelemaan kantaan siitä, että ylimääräisen tiedon käyttökieltoa ei tule säätää ensisijaisesti lainkaan, tai jos siitä säädetään, käyttö voitaisiin rajata koskemaan vain sel-

laisten rikosten selvittämistä, joiden rangaistusmaksimi on sakkoa tai 6 kk vankeutta.

14:2

Takavarikosta **toisen momentin** 1. virkkeessä säädetyn neljän kuukauden määräajan voisi kenenkään omaisuuden suojan tai oikeusturvan merkittävästä vaarantumatta pidentää *kuuteen kuukauteen*. Käytännössä nykyinen 4 kk on monesti osoittautunut perusteettoman lyhyeksi ja johtaa mm. turhaa työtä teettävään jatkoaikojen hakemiseen. Nykyprosessissa on myös erittäin harvinaista, että takavarikossa olevaa omaisuutta tullaan myöhemminkään kesken asian käsittelyn takaisin vaatimaan. Samoista käytännön syistä tuomioistuimen (2. virkkeen) jatkamismahdollisuus tulisi pidentää *kuuteen kuukauteen*.

Poliisilaki

2:16

Säännösehdotuksen **toiseen momenttiin** sisällytetty maininta (2. virke) ”virkavastuulla toimimisesta” tulisi *poistaa*. Tähän liittyvät tulokintakysymykset tulisi jättää oikeuskäytännössä ratkaistavaksi, eikä sääntelylle tältä osin ole tarvetta.

Esityksen taloudellista vaikutuksista

Ehdotukseen (s. 265) sisältyy vähintäänkin optimistinen arvio siitä, että ”*Muutokset viranomaisten tehtävissä voidaan toteuttaa nykyisin henkilöstövoimavaroin*”. Syyttäjälaitoksen voimavarojen näkökulmasta arvio voi pitää paikkansa, vain jos samalla unohdetaan se, mistä esim. uudistuksen edellyttämät, nykytasaisen esitutkintatyön volyymin lisäämistä edellyttävät henkilöstövoimavarat otetaan ts. mitä jää tekemättä. Tämä on asian jatkovalmistelussa ehdottomasti asianmukaisesti selvitettävä.

Johtava kihlakunnansyyttäjä

Matti Nissinen